

Kirjallisuutta

Kansanomaista pedagogiikkaa

VEIKKO RUOPPILA *Kansa lastensa kasvattajana*. WSOY, Porvoo-Helsinki 1954. 189 s.

Kasvatuksen maailman kartoittaminen on kodin osalta hyvin hankalaa. Alue on niin tunnekylläinen ja monivivahteinen, että esim. jonkin gallupoimisen tapaan muutamassa tuokiossa suoritettava 'ilmakuvaus' antaa vain valjun käsityksen siitä, millaisia tavoitteita ja millaisia menetelmiä vanhemmilla todella on sekä miten yleinen mikin niistä on. Nykyisistäkään oloista on tuskin olemassa muuta kuin yleiskuva siitä, missä määrin käytäntö poikkeaa teoriasta. Jos mennään ajassa sata vuotta taapäin, ovat vaikeudet tietenkin vielä paljon suuremmat. Ns. sivistyneistön ja yleensä kasvatusta käsitteleviä kirjoja lukeneen väestönosan kohdalla voidaan tosin nähdä, millaista kotikasvatusta on pidetty suotavana. Mutta kasvatustodellisuudesta on tältäkin osalta työläs saada luotettavaa selvitystä, saati sitten kasvatuksesta rahvaan kodeissa.

Dosentti Veikko Ruoppila on tehnyt hyvän palveluksen suomalaiselle kasvatustutkimukselle keräämällä kielitieteen kokoelmista kansanomaisista lastenkasvatusta koskevaa aineistoa. Tätä tunnustusta on tähdennettävä, vaikka teoksen ilmoittajana oleva pedagogi — arvioidessaan tutkimusta omasta näkökulmastansa — esittääkin muutamia huomautuksia. Nehän useissa tapauksissa olisi voitu väistää vain suuntaamalla tutkimus alun perin toisin.

Kirjaan on talletettu suuri joukko kuvauksia kansanomaisen kasvatuksen alueelta: esim. reikätuolin käytöstä, siisteyteen kasvattamisesta, ruokailutavoista ja kasvukannikoista, lasten suhteesta luontoon, leikistä ja työstä, saunatavoista, suhtautumisesta sukupuoliasioihin, lapsiin kohdistuneesta kiusoitteesta sekä lasten naurusta, kirolusta, valehtelemisestä ja varkauksista. Kurinpitoa käsitellään

eri yhteyksissä; vitsa ja tukkapölly ovat lisäksi saaneet omat lukunsa.

Erialaisten menettelytapojen levinneisyyttä ja kehitystä tekijä tutkii sekä kielitieteen että historian keinoin. Jälkimmäisessä katsannossa esitys kuitenkin on puutteellinen. Mainitaan joitakin varhaisia painotuotteita, joiden otaksutaan vaikuttaneen kotikasvatukseen, mutta luettelo on epätäydellinen eikä noiden kirjasten levinneisyyttä selvitetä. Sama huomautus on tehtävä koulun vaikutusta koskevista otaksumista. Molemmissa suhteissa tekijä onkin joutunut liikkumaan kutaquinkin tutkimattomalla alueella.

En valitettavasti ole selvillä siitä, miten käsillä olevassa tutkimuksessa käytetyssä 'historiallisessa tutkimusmenetelmässä' huolehditaan aineiston edustavuudesta. Tekijä mainitsee loppusanoissaan, että hänen monet sadat tiedottajansa olivat miltei poikkeuksetta tavallisia kansanmiehiä ja -naisia tai ainakin lähtöisin kansan syveistä riveistä, sekä että hän pyrkii esittelemään ensi sijassa tyyppillisiä (?) tapauksia. Vaikka tiedottajien ikäsuhteita ei ole ilmoitettu eikä liioin kuvattu sitä ympäristöä ja ajankohtaa, johon sanotut 'tyypilliset tapaukset' sijoittuvat, voidaan päätellä, että tiedottajien selostukset omasta lapsuudesta ovat enimmäkseen 1880-luvulta. Suurin osa näistä henkilöistä, mikäli eivät ole rintamailla kasvanneita, lienee näin ollen käynyt korkeintaan kiertokoulun. Vaikka aineisto tässä suhteessa voikin olla yhdenmukainen, on silti mahdollista, että ne olosuhteet, joita tiedottajat selostavat, eivät ole toisiinsa verrattavia (ks. esim. ss. 27, 30). Kun dos. Ruoppilan kertojat ovat maan kaikilta puolilta, saadaan hänen kirjastaan kui-

tenkin eloisa yleiskuva kotikasvatuksen luonteesta maassamme viime vuosisadan lopulla.

Vaikka tekijä kirjansa lopussa sanoo jättävänsä kasvatustapojen psykologisen arvioinnin muiden tehtäväksi, hän vertaillaessaan entistä nykyiseen on tullut suorittaneeksi joukon tuontapaisia arviointeja. Niissä on joukko häiritseviä epätarkkuuksia ja virheellisyksiä. Ensimmäisenä ikävuotena tapahtuvan kasvatuksen katsotaan kohdistuvan vain ruumiillisiin seikoihin (s. 9). Käsitys ns. ensimmäisestä uhmakaudesta s. 25 on kovin yksipuolinen. Pitkän iän ja suuren kansansuosion otaksutaan olevan suoraan verrannollisia kasvatukseen oivallisuuteen (s. 109). Kansan kasvatusten menetelmien harkinnanvaraisuutta liioitellaan mm. s. 127. Pelottelun vaikutus katsotaan 'yksinkertaiseksi' (s. 175). — Virhe, johon pedagogitkin toisinaan lankeavat, esiintyy s. 182, jossa Herbartin 'monipuolisen harrastuksen' käsitteen nimi on monikossa.

Tutkimuksen painopiste ei kuitenkaan ole niissä kohdissa, joita pedagogilla on aihetta kritikoida. Dos. Ruoppila ansaitsee tunnustuksen siitä, että hän on ryhtynyt pelastamaan kansanomaista kasvatusta koskevia tietoja, jotka nopeasti häviävät tai muuntuvat. Esitelty tutkimus ja sen pohjana olevat — arvatenkin talteen pannut — selonteot ovatkin hyödyllistä perusaineistoa ryhdyttäessä suunnitelmallisesti ja eri tieteenhaarojen menetelmin selvittämään menneiden sukupolvien kasvatustodellisuutta, joka ehkä suuremmassa määrässä kuin arvataankaan muodostaa nykypäivien kotikasvatukseen kätkeytävän pohjan.

M. K.